

almindelig Skik, at den „rige og fornemme“ Adels byggede Kapeller ved deres Borge, og da saadanne Kapeller efter Reformationen overgik til Sognekirker, tilegnede vedkommende Godsejer sig som oftest uden videre Kirketienden af det Sogn, der saaledes kom til at høre til det tidligere Kapel, hvis Vedligeholdelse udelukkende paa hvilede ham. Flere Kirker og Kirketiender kom ogsaa i verdslige Hænder derved, at Lægfolk forleenedes med Kirkegodser, hvori Tienderne indbefattedes, og saaledes tabte Kirketienderne efterhaanden næsten overalt i Landet deres oprindelige Karakter. Anderledes forholder det sig med Præstetienden, der saa godt som udelukkende hidtil har været anvendt til Lønning af Præsterne.

Undtagne fra Tiendeafgiftspligt bleve efterhaanden følgende Jorder:

Sædegaardsmarker, som enten før 1661 havde været i Brug under Hovedgaardene eller senere ved særegne Bestemmelser bleve fritagne.

Jorder, der vare henlagte til Præstegaarde, Stoler og Degneboliger.

Udtørrede Søarealer og Jord, som indtoges fra Havet.

Stenbelagte Jorder, der optoges til Dyrkning og indhegnedes med Stengærder, samt sandføgne Jorder.

Hedejorder, som før sig bebyggedes og ikke dyrkedes i Forbindelse med nogen anden Jordlod, og Hedejorder, der opdyrkedes i Forening med andet Jordbrug, samt Moser og Kær, der udtørredes, vare oprindeligt tiendefri i 20 Aar fra det Tidspunkt, de optoges til Dyrkning, men ved Lov af 14de April 1852 blev det bestemt, at der ikke kan paalægges Tiendepligt for Jorder, som ikke vare tiendepligtige inden 1ste Januar 1856.

Købstadjorder saa vel som Bornholm ere fritagne for Kongetiende.

Alle øvrige Jorder i Landet ere tiendepligtige.

Anledningen til, at Sædegaardsjorderne fritoges for Tiendepligt, skal være den, at en pavelig Anordning af 1184 fritog Kloster-

jorder for at svare Tiende til Præsterne, og da en stor Del af de ved Reformationen inddragne Klosters Jorder kom i Adelsens Besiddelse, fordrede Adelen, at disse Jorder som hidtil skulde være fritagne for Tiendeafgiften. De øvrige Adelsmænd gjorde Paastand paa lignende Rettighed for deres Jorder, og Kongerne maatte til sidst give efter for Adelsens Fordringer. I Kong Christian den Tredjes Reces af 1558, Art. 51, hedder det, „at Adelen skal være fri for Tiende af deres Sædegaarde, paa det at de skulde holde deres Tjenere til at tiende retfærdeligen“. Hermed var Tiendefrihed som et personligt Privilegium tilstaaet Adelen, men dog med en Art Kautionsforpligtelse, der tilfikkede Tiendejeren sin Tiende af de tiendepligtige Bøndersteder, som tilhørte Adelen; men i Christian den 5tes danske Lov 2—23—11 bliver Tiendefriheden til et reelt Privilegium for Sædegaardene, ligegyldigt hvem der ejer disse, dog med samme Pligt som tidligere for Ejerne af disse Gaarde til at vaage over, at deres Tjenere „tiende retfærdeligen“, samt med Forpligtelse for Sædegaardsejerne til at deltage i Præsternes Lønning. Bestemmelser, der næppe nogen Sinde ere blevne overholdte.

Foruden de tre egentlige Tiender, Kongetiende, Kirketiende og Præstetiende, der skulle hvedes af Rug, Byg, Havre, Hvede, Boghvede, Værter, Vikker eller Rodfrugter, svares der nogle Steder en Art Tiende til „Degnen“, den saakaldte „Degnetrave“. Desuden hvedes Kvægtiende samt Smaaredsel og Midsummers-tiende.

I Løbet af indeværende Aarhundrede er der fra Lovgivningsmagtens Side med Hensyn til Ydelsesmaaden af de forskellige Tiender truffet adskillige Forholdsregler i Tiendehvernes Favn. For Korntiendens Vedkommende bør særlig fremhæves Forordningen af 8de Januar 1810 og navnlig Lov af 14de April 1852, hvorved det bestemtes, at den Korntiende, der hvedes i „Kærven“, en Ydelsesmaade der var en stor Hindring for Landbrugets Udvikling, skulde være om-